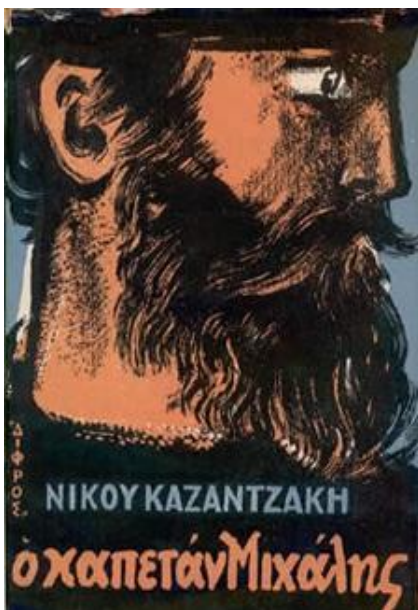

Ο Καπετάν Μιχάλης

Ο *Καπετάν Μιχάλης* είναι μυθιστόρημα του *Νίκου Καζαντζάκη*. Είναι ένα από τα τελευταία του συγγραφέα και θεωρείται από τα κορυφαία της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Το βιβλίο κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1953 από τις εκδόσεις Μαυρίδη, ενώ από τη δεύτερη έκδοσή του (Εκδόσεις Δίφρος, 1955) προστέθηκε ο υπότιτλος «Ελευτερία ή Θάνατος» καθώς και πρόλογος του συγγραφέα για το έργο του. Από το 1964 και εντεύθεν η έκδοση του βιβλίου ανήκει στις Εκδόσεις Ελένη Καζαντζάκη, που διατηρεί τα δικαιώματα στο συνολικό έργο του συγγραφέα.

Η υπόθεση τοποθετείται στην κρητική επανάσταση του 1889. Ο κεντρικός ήρωας, ο καπετάν Μιχάλης, ένας άγριος και ανυπότακτος πολεμιστής, έχει ορκιστεί να είναι μαυροντυμένος, αξύριστος και αγέλαστος μέχρι να ελευθερωθεί η Κρήτη. Όταν όμως συναντά την Εμινέ, τη γυναίκα του αδελφοποιητού του, του Νουρήμπεη, τον κυριεύει «ένας δαίμονας» που παρά τις προσπάθειές του δεν καταφέρνει να τον βγάλει από το μυαλό του.

Ενώ ο καπετάν Μιχάλης παλεύει με το δαίμονά του, ο Νουρήμπεης μονομαχεί με τον Μανούσακα, έναν αδερφό του καπετάν Μιχάλη, για να εκδικηθεί το θάνατο του πατέρα του, τον οποίο σκότωσε ο αδερφός τους Κωσταρός πριν από χρόνια, και τον σκοτώνει· ο ίδιος, όμως, τραυματίζεται στα γεννητικά όργανα. Η πληγή του επουλώνεται, αλλά η βλάβη είναι μη αναστρέψιμη και εκείνος αυτοκτονεί, αδυνατώντας ν' αντέξει την περιφρόνηση και τον οίκτο της Εμινές (που εν τω μεταξύ έχει γίνει ερωμένη του καπετάν Πολυξίγκη) για την ανικανότητά του. Η είδηση του θανάτου του επιβαρύνει το ήδη τεταμένο κλίμα στο Μεγάλο Κάστρο, όπου καθημερινά φτάνουν μαντάτα για ασυμαχίες και ταραχές μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων σ' όλο το νησί.

Με την παρακίνηση των αγάδων, Τούρκοι στρατιώτες ξεχύνονται στους δρόμους της πόλης σφάζοντας και πυρπολώντας. Λίγες μέρες αργότερα, ξεσπά η επανάσταση. Ο

πόλεμος μαίνεται και οι Τούρκοι πολιορκούν το μοναστήρι του Αφέντη Χριστού. Την ίδια εποχή, η Εμινέ ετοιμάζεται να βαφτιστεί χριστιανή και να παντρευτεί τον Πολυξίγκη. Όμως το σόι του Νουρήμπεη την απαγάγει και ο καπετάν Μιχάλης την πιο κρίσιμη νύχτα της πολιορκίας φεύγει από το μοναστήρι για να τη γλιτώσει. Τα καταφέρνει και τη στέλνει στο σπίτι μιας θείας του. Με την απουσία του όμως οι Τούρκοι καταφέρνουν να πυρπολήσουν το μοναστήρι και ο καπετάν Μιχάλης σκοτώνει την Εμινέ για να ησυχάσει και να λυτρωθεί από τις τύψεις για το μοναστήρι.

Λίγο αργότερα, φτάνει στην Κρήτη ο Κοσμάς, γιος του Κωσταρού και ανιψιός του καπετάν Μιχάλη, φέρνοντας στους επαναστατημένους το μήνυμα της συνθηκολόγησης. Ένας μετά τον άλλον, οι καπεταναίοι καταθέτουν τα όπλα, αλλά ο καπετάν Μιχάλης αρνείται να υποταχθεί. Ο Κοσμάς πηγαίνει στο λημέρι του για να τον πείσει να παραδώσει τα όπλα, αλλά τελικά μένει και ο ίδιος, καθώς μέσα του ξυπνά η Κρήτη και ο πατήρ του ο Κωσταρός. Μέσα στον πυρετό της μάχης, καταλαβαίνει ότι ο καπετάν Μιχάλης έχει πια λυτρωθεί από κάθε φόβο κι ελπίδα. Σύντομα, θείος και ανιψιός πέφτουν νεκροί στην τελευταία έφοδο των Τούρκων.

Παρ' ότι πρόκειται για ιστορικό μυθιστόρημα και στηρίχθηκε σε πραγματικά γεγονότα, εν τούτοις ο συγγραφέας συμπεριέλαβε και αρκετά φανταστικά περιστατικά. Το ενδιαφέρον του ήταν να δώσει την ιστορία ενός ανθρώπου, του καπετάν Μιχάλη (εικόνα του πατέρα του), που έταξε για σκοπό στη ζωή του τη συνείδηση του καθήκοντος και της θυσίας, ενώ γύρω του υπάρχει ένα πλήθος άλλων χαρακτήρων που ζουν το ίδιο έντονα μ' αυτόν τα χρόνια της επαναστατημένης Κρήτης. Από όλα τα άλλα έργα του, το βιβλίο αυτό του συγγραφέα είναι το πιο δεμένο με την ιδιαίτερη πατρίδα του, την Κρήτη. Στον πρόλογό του, ο ίδιος ο Καζαντζάκης το προσδιόρισε με τα λόγια:

Όταν άρχισα τώρα στα γεράματα να γράφω τον Καπετάν Μιχάλη, ο κρυφός μου σκοπός ήταν τούτος: να σώσω, ντύνοντας το με λέξεις, τ' όραμα του κόσμου όπως το πρωταντίκρισαν και το δημιούργησαν τα παιδικά μου μάτια. Κι όταν λεω τ' όραμα του κόσμου, θέλω να πω το όραμα της Κρήτης. Δεν ξέρω τι γίνονται, την εποχή εκείνη, στ' άλλα παιδιά της λευτερωμένης Ελλάδας· μα τα παιδιά της Κρήτης ανάπνεαν έναν αέρα τραγικό στα ηρωικά και μαρτυρικά χρόνια του Καπετάν Μιχάλη, όταν οι Τούρκοι πατούσαν ακόμα τα χώματα μας και συνάμα άρχιζαν ν' ακούγονται να ζυγώνουν τα αιματομένα φτερά της Ελευτερίας. Στην κρίσιμη αυτή μεταβατική στιγμή, τη γεμάτη πυρετό κι ελπίδες, τα παιδιά της Κρήτης γίνονται γρήγορα άντρες· οι ανύπνωτες έγνοιες των μεγάλων γύρα τους για την πατρίδα, για τη λευτεριά, για το Θεό που προστατεύει τους Χριστιανούς, για το Θεό που σηκώνει το σπαθί του να διώξει τους Τούρκους, κατασκέπαζαν τις συνηθισμένες χαρές και στεναχώριες του παιδιού.

Ο καπετάν Μιχάλης κέρδισε τη διεθνή αναγνώριση, καθώς μεταφράστηκε συνολικά σε 28 γλώσσες, με πρώτη τα φινλανδικά το 1953 και τελευταία τα λιθουανικά το 2002. Στις περισσότερες γλώσσες ο τίτλος του είναι ο πρωτότυπος, ενώ σε άλλες (ανάμεσά τους στα αγγλικά και γαλλικά) δόθηκε ο υπότιτλος *Ελευθερία και Θάνατος* ως τίτλος.

Με βάση το βιβλίο έχουν ανεβεί και αρκετές θεατρικές παραστάσεις στην Ελλάδα από διάφορους σκηνοθέτες, με πρώτη το 1959 από τον θίασο Νίκου Χατζίσκου, ενώ στη δεύτερη (από τον Μάνο Κατράκη το 1966) ντύθηκε μουσικά από τον Μάνο Χατζιδάκι, ο οποίος έγραψε και το τραγούδι *Δεν ήταν νησί*, τα λόγια του οποίου ήταν προσαρμοσμένα από αυτούσιες φράσεις του βιβλίου.

https://el.wikipedia.org/wiki/O_Καπετάν_Μιχάλης